

PM 2010:91 RIV (Dnr 001-1106/2010)

Legitimation för lärare och förskollärare

Remiss från Utbildningsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande
Remissen ”Legitimation för lärare och förskollärare” besvaras med vad som
anförs i denna promemoria.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

I remisspromemorian presenteras förslag till ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. Förslagen har tagits fram inom Utbildningsdepartementet med utgångspunkt i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52). I betänkandet saknades bl.a. förslag om förfarandet vid en ny nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd, varför det blev nödvändigt att komplettera med och remittera sådana förslag. Förslagen om legitimation för lärare och förskollärare presenteras dock i sin helhet i promemorian så att de nya förslagen ska kunna förstås i sitt sammanhang.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd. Utbildningsnämnden har inte besvarat remissen.

Stadsledningskontoret anser att det bör tydliggöras om förslagen kan leda till vissa ökade kostnader för de olika huvudmännen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd vill poängtera att man ser positivt på att förskolläraryrket i och med införandet av en legitimation tydligt jämföras med läraryrket och att yrkets status därmed höjs.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att förslaget ligger väl i linje med det förstärkta pedagogiska uppdraget som föreslås i ny läroplan och som kräver att förskollärare ges ett särskilt ansvar för det pedagogiska arbetet.

Mina synpunkter

Läraren är elevens viktigaste resurs. Ingen annan faktor är tillnärmelsevis så viktig för skolans kvalitet som en kompetent lärarkår.

Förslagen om införande av lärarlegitimation och ytterligare kvalifikationssteg för lärare och förskollärare möjliggör nya karriärvägar inom läraryrket. Detta kommer i sin tur leda till att läraryrkets attraktivitet och status höjs, vilket underlättar rekryte-

ring. Det sistnämnda är särskilt angeläget bland förskollärare, en yrkeskår där rekryteringsbasen i dag inte motsvarar behoven i förskolan.

Genom kompetensutveckling och validering ska obehöriga lärare ges möjlighet att bli behöriga. I promemorian redogörs för kostnaderna i anslutning till förslagen om införande av ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. Förslagen kan leda till vissa ökade kostnader bland annat för de olika huvudmännen. Dessa bör tydliggöras. Jag anser också att de ökade kostnaderna bör kompenseras. Det är viktigt att kommunerna ges rimliga förutsättningar att genomföra de förslag som rör införandet av legitimation för lärare och förskollärare. Tillräckliga resurser och goda förutsättningar för tidig planering är nödvändigt för att de mål som eftersträvas ska uppnås.

För införande av legitimation för lärare och förskollärare är det nödvändigt med ett register där arbetsgivare inför en anställning kan kontrollera att en sådan legitimation finns.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Remissen ”Legitimation för lärare och förskollärare” besvaras med vad som anförs i denna promemoria.

Stockholm den 17 juni 2010

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Legitimation för lärare och förskollärare, sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Roger Mogert* (s) enligt följande.

I samband med inrättandet av en legitimation för lärare är det nödvändigt att det tillförs tillräckliga resurser för att vidareutbilda obehöriga lärare samt för förskolans personal att vidareutbilda sig och skaffa sig den kompetens som man eftersträvar i samband med legitimering av förskollärare. Utan ekonomiska resurser blir förslaget uddlöst och risken är att många anställda inom skola och förskola inte kommer att få tillgång till den vidareutbildning som krävs för att klara legitimering.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av *Carin Jämtin*, *Roger Mogert*, *Teres Lindberg* och *Malte Sigemalm* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (s) i borgarrådsberedningen.

Det antecknades till protokollet att miljöpartiet lämnar ärendet utan eget ställningstagande

ÄRENDET

I remisspromemorian presenteras förslag till ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. Förslagen har tagits fram inom Utbildningsdepartementet med utgångspunkt i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52). I betänkandet saknades bl.a. förslag om förfarandet vid en ny nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd, varför det blev nödvändigt att komplettera med och remittera sådana förslag. Förslagen om legitimation för lärare och förskollärare presenteras dock i sin helhet i promemorian så att de nya förslagen ska kunna förstås i sitt sammanhang.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Östermalms stadsdelsnämnd. Utbildningsnämnden har inte besvarat remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 juni 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Som framgått av 2008 inlämnat remissvar är stadsledningskontoret positiv till förslaget om införandet av en legitimation för lärare och förskollärare.

Kontoret anser att välutbildade, behöriga och engagerade lärare är grunden för en skola med goda resultat och god studiemiljö. Tillsvidareanställda lärare i Stockholms stads skolor är i högre grad behöriga än i övriga kommuner i landet. Genom kompetensutveckling och validering ska obehöriga lärare ges möjlighet att bli behöriga. Staden ska sträva efter att endast tillsvidareanställa behöriga lärare. Promemorians ståndpunkt, att ett legitimationssystem kan öka rättssäkerheten för eleverna, förbättra kvalitetssäkringen av lärare och förskollärare och därmed höja kvaliteten av den samlade lärarkåren och tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare och förskollärare har, överensstämmer med kontorets uppfattning.

Stadsledningskontoret kan med tillfredsställelse konstatera att förslaget om *Legitimation för lärare och förskollärare* tar sin utgångspunkt i det legitimationssystem som finns inom hälso- och sjukvården vilket innebär att legitimation både kan utfärdas och under vissa omständigheter återkallas. Det är också positivt att utredaren tagit intryck av system som finns i andra länder, exempelvis Skottland och Kanada. Stadsledningskontoret anser att en legitimation också kan medverka till att höja statusen på läraryrkena och bidra till en bättre rekryteringsbas där väl motiverade personer söker sig till dessa yrken.

Stadsledningskontoret instämmer också i utredningens uppfattning om att en väl fungerande lärarutbildning är en av flera förutsättningar för att kompetenta lärare ska finnas i skolan. I promemorian framför utredaren att det är viktigt att läraren och förskolläraren får en viss tid på sig att visa sin lämplighet, en introduktionsperiod om minst ett läsår föreslås. Är läraren eller förskolläraren inte lämplig får en legitimation inte meddelas. Under den nyutbildades första år är det nödvändigt att en mentor finns som stöd. Rektorn eller förskolechefen ansvarar för att en plan finns för introduktionsperioden. Stadsledningskontoret instämmer helt i den uppfattningen.

Kontoret instämmer också i att en legitimation kan bidra till att synliggöra yrkesansvaret

genom att de krav som ställs på lärares respektive förskollärares kompetens blir tydligt formulerade samt att systemet uppmuntrar lärare och förskollärare till vidareutveckling vilket motverkar eventuella inläsningseffekter.

Lärarnas ansvarsnämnd

I promemorian föreslås att för prövning av lärares och förskollärares fortsatta rätt att innehålla legitimation, frågorna om varning och utfärdande av ny legitimation, ska det inrättas en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd. Nämnden föreslås placeras under Statens skolverk. Statens skolinspektion föreslås avgöra om ett ärende ska anmälas till Lärarnas ansvarsnämnd. Förslaget innebär att ingen ny myndighet inrättas.

Stadsledningskontoret anser att detta är en bra lösning särskilt med tanke på att Statens skolverk redan idag handhar vissa frågor som rör lärares och förskollärares kompetens.

I promemorian föreslås att ledamöterna i Lärarnas ansvarsnämnd utses av regeringen. Nämnden ska ha en ordförande och fem andra ledamöter. Beträffande förfarandereglerna i Lärarnas ansvarsnämnd instämmer stadsledningskontoret i att det är lämpligt att utgå från de bestämmelser som gäller i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN).

I promemorian föreslås att det redan i samband med inrättandet måste finnas ett system där Lärarnas ansvarsnämnd kan utfärda en varning till lärare eller förskollärare för mindre förseelser. Då läraren eller förskolläraren i sin yrkesutövning vid upprepade tillfällen handlat på ett sätt som lett till flera varningar bör detta också innebära att nämnden särskilt överväger om det är lämpligt med ytterligare varningar eller om legitimationen faktiskt ska återkallas. I promemorian föreslås att en praxis behöver utvecklas då det kan vara svårt med gränsdragningar vid varning respektive återkallelse.

Vidare anføres i promemorian att om Lärarnas ansvarsnämnd endast ges möjlighet att återkalla legitimationer finns risk att arbetsgivare inte uppmärksammar och vidtar åtgärder vid upprepade, mindre förseelser.

I promemorian anføres också att det annars kan innebära att legitimationssystemets syfte, att borgen för elevernas rätt till kvalificerade och kompetenta lärare och förskollärare, urholkas. Stadsledningskontoret instämmer i att denna fråga är central.

Sammantaget kan konstateras att stadsledningskontoret inte har någon annan uppfattning än den utredningen redovisar vad gäller förhållandet till arbetsrättsliga regler, vilka arbetsgivaren ansvarar för. Stadsledningskontoret betonar dock att det är två regelverk som ska hanteras parallellt och att detta ibland kan komma att uppfattas som motsägelsefullt. En åtgärd enligt det ena regelverket, exempelvis en varning utfärdad av Lärarnas ansvarsnämnd behöver inte innebära att grund finns för någon arbetsrättslig åtgärd.

Register

För införande av legitimation för lärare och förskollärare anser stadsledningskontoret det vara nödvändigt med ett register där arbetsgivare, inför en anställning, kan kontrollera att en sådan legitimation finns.

Ekonomiska konsekvenser

I promemorian redogörs för kostnaderna i anslutning till förslagen om införande av ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. Förslagen kan leda till vissa ökade kostnader bland annat för de olika huvudmännen. Dessa bör tydliggöras. Stadsledningskontoret anser också att de ökade kostnaderna bör kompenseras.

Kontoret vill betona vikten av att kommunerna ges rimliga förutsättningar att genomföra de förslag som rör införandet av legitimation för lärare och förskollärare. Tillräckliga resurser och goda förutsättningar för tidig planering är nödvändigt för att de mål som eftersträvas ska uppnås.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 10 juni 2010 att förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som yttrande till kommunsty-

relsen samt att paragrafen justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Magnus Dannqvist, Lennart Pöppel, Sonja Mogert, Lars-Göran Carlsson (alla S), Jonas Eklund (MP) och Rosa Lundmark (V), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Förslag 4:12 Lärarnas ansvarsnämnds arbete

Som några remissinstanser tidigare anført fanns det behov av kompletterande bestämmelser till förvaltningslagen när det gäller Lärarnas ansvarsnämnds arbete och eventuella överklaganden till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det fanns en rad frågor om förfarandet i Lärarnas ansvarsnämnd som var oklara och inte berördes i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SÖU 2008:52). I och med att man i remisspromemorian utvecklat förslag 4.12 anser förvaltningen att man förtydligat arbetet i Lärarnas ansvarsnämnd på ett tillfredsställande sätt.

Förslag 4:13 Register

Utredaren föreslog att Statens skolverk ska upprätta register över dels de lärare och förskollärare som går sitt provår, dels över de lärare och förskollärare som har fått legitimation. Här föreslås i stället att registret ska innehålla uppgifter om lärare och förskollärare som har legitimation, om de har tilldelats en eller flera varningar eller fått sin legitimation återkallad. Datainspektionen uppmärksammade i remissförfarandet kring *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SÖU 2008:52) att det inte framgick av betänkandet om registret ska vara offentligt eller om det finns behov av sekretess.

Som skäl till det nuvarande förslaget anføres att det är viktigt för en arbetsgivare att veta om en person blivit varnad eller har fått sin legitimation återkallad. Detta gäller såväl en pågående anställning som när läraren eller förskolläraren söker en ny tjänst. Det bör därför vara möjligt att ta reda på om personen har eller har haft legitimation för yrket. Däremot är det av mindre vikt att registrera och tillhandahålla uppgifter om vilka som genomför en introduktionsperiod.

Registret ska således innehålla uppgifter om vilka som meddelats legitimation, meddelande av varning och om legitimationen har återkallats.

Det bör vara möjligt för bl.a. huvudmännen att ta del av registret, vilket innebär att det bör vara offentligt. En huvudman bör t.ex. inför en anställning kunna ta reda på om en person har legitimation som lärare eller förskollärare. Det kan annars uppstå situationer där det förekommer mer eller mindre goda förklaringar till varför en person inte har legitimation. Även inom andra legitimationsyrken har huvudmännen tillgång till registren. Förvaltningen anser att förslag 4:13 på ett tydligt sätt beskriver hur ett register ska hanteras.

Slutligen vill förvaltningen poängtera att man ser positivt på att förskolläraryrket i och med införandet av en legitimation tydligt jämföras med läraryrket och att yrkets status därmed höjs. Eftersom det idag generellt sett råder stor brist på förskollärare är det dock viktigt att ett nytt system och införande av en legitimation genomförs på ett smidigt sätt. Det får inte försvåra rekryteringen av förskollärare genom att upplevas som krångligt och byråkratiskt.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 10 juni 2010 att godkänna och överlämna detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen samt att paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Lindell m fl (S), Marion Sundqvist (MP) och Per Hamnström (V), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 maj 2010 har i huvudsak följande lydelse.

Östermalms förskolor strävar efter att anställa personal med högskoleutbildning inriktad mot barn i förskoleåldern. Förskollärartätheten har ökat i stadsdelen och andelen förskollärare är hög (över hälften av personalen, 51 %, är förskollärare). Detta är å andra sidan inte fallet överallt i staden. Läraryrkets attraktivitet är låg och många ser inte en framtid i läraryrket. En lärarlegitimation kommer tillsammans med starkare behörighetskrav att stärka läraryrket som profession och bidra till en nödvändig höjning av förskollärares status.

En av de viktigaste kvalitetsfaktorerna i förskolan är personalens kompetens. En lärarlegitimation är även ett viktigt steg på vägen mot en ökad likvärdighet i förskolan. När ansvaret för vissa arbetsuppgifter endast får innehas av utbildade och legitimerade förskollärare uppnås också en betydligt högre förtroende från föräldrar och samhället i övrigt. Den stärker yrkets identitet och är ett stöd för det goda arbete som utförs i förskolorna. Detta ligger väl i linje med det förstärkta pedagogiska uppdraget som föreslås i ny läroplan och som kräver att förskollärare ges ett särskilt ansvar för det pedagogiska arbetet.

Förvaltningen ställer sig positivt till innehållet i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare.

RESERVATIONER M.M.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Magnus Dannqvist, Lennart Pöppel, Sonja Mogert, Lars-Göran Carlsson (alla S), Jonas Eklund (MP) och Rosa Lundmark (V) enligt följande

Att överlämna ärendet utan eget ställningstagande.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Rolf Lindell m fl (S), Marion Sundqvist (MP) och Per Hamnström (V) enligt följande

Vi vill framhålla att man måste skjuta till resurser till vidareutbildning av obehöriga lärare om förslaget ska kunna genomföras. Det är viktigt att förskolans personal ges goda möjligheter att vidareutbilda sig och skaffa sig den kompetens som man eftersträvar. Vid genomförandet av det nya systemet måste man också ta hänsyn till att förskolorna jämfört med grundskolorna är förhållandevis små arbetsplatser med ett utvecklat lagarbete. Det får därför inte bli så att systemet orsakar onödiga skiktningar mellan olika personalkategorier.